

PŘÍBĚHY POLICKA

Významné
osobnosti
Police nad Metují

Příběh polických sirotků

Bratři Jan a František Pejskarové se řadí mezi osobnosti, které jsou pevně spjaté s Policí nad Metují. Ze sirotků a v podstatě nemajetných se stali významnými průmyslovými činiteli a vlastníky nejen prosperující firmy Pejskar a spol., ale i několika domů na náměstí.

Starší František (1864) a mladší Jan (1866) se narodili v Polici nad Metují dámskému krejčímu Janu Pejskarovi a jeho ženě Terezii, která pocházela z řeznické rodiny. Již jako školáci bratři i jejich mladší sourozenci Bohumil a Anna osiřeli a na vychování si je vzali jejich strýcové po matce – řezníci. Právě zde se Jan a František vyučili řeznickému řemeslu, což předurčilo jejich životní dráhu.

Zpočátku každý z bratrů šel svou vlastní cestou. Jan se oženil a založil si svůj vlastní řeznický krám (čp. 20 na náměstí), František ho následoval a i on si po sňatku zařídil řeznictví (čp. 94 na náměstí), k němuž provozoval ještě hostinec zvaný „U Jelena“. Po několika letech však spojili své síly a r. 1900 registrovali firmu pod názvem „Bratři Pejskarovi, Police n. M.“. Firma byla registrována ve třech jazycích: češtině, němčině a francouzštině. Hned poté se rozhodli vystavět továrnu, nejprve na pozemku města, které jim však odmítlo pozemek prodat, později pak na pozemku u Malé Ledhuje (dnešní firma Pejskar, Žďárská 114), který odkoupili od JUDr. Františka Metalla. Továrna zahájila výrobu r. 1902, vyráběla se zde šunka, uzeniny a masové konzervy. Na svém místě stojí dodnes.

Bratři byli ve svém podnikání velmi úspěšní, dodávali své produkty nejen v rámci Čech, ale i do zahraničí. Díky prosperitě firmy mohli investovat do nemovitostí. Kromě nemovitostí v Polici, kde mimo jiné s mladším bratrem Bohumilem vlastnili hostinec U Zlatého lva

Bratři Pejskarové
s vnuky, 1935

Jan Pejskar

(čp. 22 na náměstí), který přebudovali na hotel, vlastnili např. lesy na Machovsku, zámek a velkostatek Stárkov, pilu ve Vápence a další. Během první světové války se bratrům dařilo a vyšli z ní nedotčeni, druhá světová válka však pro ně znamenala značné ztráty na majetku. František Pejskar zemřel ještě během války r. 1942 ve věku 78 let, Jan zemřel o 4 roky později ve věku 80 let. Dne 12. srpna 1948 byla uzenářská firma Bratři Pejskarovi znárodněna.

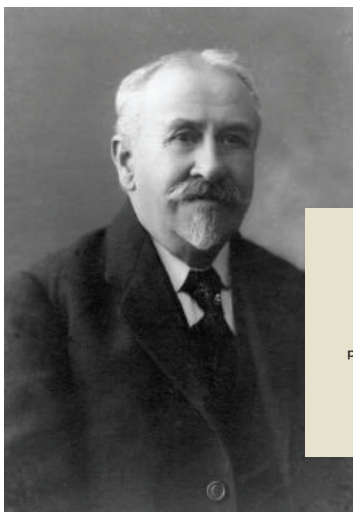
Dnes firma Pejskar a spol. spadá pod skupinu firem Made, která sídlí v Praze. Továrna však stále stojí na stejném místě, kde ji bratři Pejskarové založili, a patří mezi největší zaměstnavatele ve městě.

Výroba masových konzerv

Příběh tří generací

Emil Katschner

Rodina Katschnerových byla pro Polici nad Metují významným rodem. Dědeček **Josef Katschner**, otec **Emil Katschner** a syn **Ing. Emil Katschner** se stali významnými zakladateli kovozpracujícího průmyslu na Policku. Věnovali se mimo jiné i výrobě ledních bruslí, v jejichž produkci měli svého času téměř monopolní postavení v celém Rakousko-Uhersku.

Josef Katschner se v Polici nad Metují nenarodil, přišel do Police jako šestnáctiletý chlapec a nastoupil v jednom z obchodů jako kupecký mládenec. Později si zde koupil dům (čp. 241 na Splachově) a zařídil obchod se svíčkami, petrolejem, lampami a podobným zbožím. R. 1854 se oženil s dcerou Josefa Birkla, majitele obchodu se železným zbožím. Tchánův obchod koupil, rozšířil a zdatně vedl. Díky své pílì a umu zbohatl a mohl si dovolit koupit další domy (čp. 17, čp. 77, čp. 226) a také polnosti. R. 1874 byl zvolen starostou obce.

Skutečným zakladatelem kovozpracujícího průmyslu v Polici byl však spíše jeho syn Emil Katschner. Skutečnost, že na železářské zboží má téměř monopol německý průmysl, ho přivedla na myšlenku pokusit se o něj v Čechách. Na pozemcích, které zakoupil jeho otec Josef, společně r. 1887 vystavěli malou tovární dílnu (čp. 257 v Nádražní ulici). Firma začínala s osmi dělníky a vyráběla jednoduché kovové zboží – panty, petlice apod. O necelých 10 let

později začala firma vyrábět již první šroubovací brusle a byla zapsána do obchodního rejstříku. Emil samostatně řídil firmu od r. 1896. Firma prosperovala a prostory přestávaly stačit. Roku 1910 tak počala stavba nové továrny (čp. 225) a vedle ní i domu, kde později bydlela Katschnerova rodina (čp. 226 v ulici 17. listopadu). Tuto továrnu již pomáhal vybudovat Emilův syn Emil ml. I Emil, stejně jako jeho otec Josef, byl za svého života zvolen starostou obce.

Katschnerům se dařilo i za války. V továrně probíhala vojenská výroba a díky tomu byl její chod zachován i v tuto dobu, kdy ostatní továrny ve městě stály. R. 1920 zavedenou značku EKP (Emil Katschner Police) převzal definitivně syn Emila Katschnera Ing. Emil Katschner. Po první světové válce byla firma vyhlášena především výrobou bruslí, které byly velice kvalitní. Zasluhou E. Katschnera ml. r. 1931 vznikl v Polici oddíl ledního hokeje, r. 1927 se zase zasloužil o založení klubu fotografů. Během německé okupace se Emil ml. zapojil do odbojového hnutí, jeho syn Milan prostřednictvím manželů Krupkových dokonce zásoboval léky a potravinami parašutisty ukryté v kryptě pražského kostela. Firmě EKP se postupně přestávalo dařit od r. 1945. V květnu byla na firmu uvalena národní správa, majitel Ing. Emil Katschner byl zatčen a obviněn z kolaborace s Němci. Firma se sice z událostí brzy vzpamatovala a r. 1947 byla vrácena majitelům, nemělo to ale trvat dlouho. Vedení se ujal syn Emila ml. Milan. R. 1948 dokonce firma předešla dobu a vystavovala první kolečkové brusle, tehdy se však neuchytily. Tečku za historií definitivně udělaly události r. 1948. V červnu byla firma znárodněna a sloučena s Hubkovou firmou Kovopol. Společně se pak staly součástí národního podniku Sigma-pumpy v Olomouci. Tradiční výroba bruslí zde pokračovala ještě do r. 1960, kdy byla přeložena do Olomouce a později zcela zanikla. To už však bylo bez účasti Katschnerů.

Dámské brusle
pro krasojízdu
Jackson-Elit
polické firmy EKP

foto: Muzeum zimních
sportů Emericha Ratha

Příběh rytíře

Tomkova ulice

Další významnou osobností, která se svého času těšila velké oblibě místních občanů, je **Václav Vladivoj Tomek**.

Narodil se r. 1818 v Hradci Králové, nebyl tedy polickým rodákem. Nejprve po gymnáziu studoval filozofii v Praze, jako své poslání však vnímal dějepis a rozhodl se tak později pro studium na právnické fakultě, kde se dějepis vyučoval. Během svého studia si přilepšoval kondicemi a právě ty ho přivedly jako studenta do Police. V létě r. 1835 doučoval syna Josefa Dáni. V rodině pana Dáni se mu tak zalíbilo, že se do Police v době prázdnin začal pravidelně vracet, našel zde několik blízkých přátel a zamiloval se do zdejší krajiny. A nejen do ní. K trvalému spojení s Policí došlo r. 1847, kdy se v polickém kostele oženil s dcerou Josefa Dáni Liduškou. Mládencem na jeho svatbě nebyl nikdo menší než sám Karel Havlíček Borovský! Tomek se svojí ženou Ludmilou se do Police pravidelně vracel o svátcích a prázdninách. Ani pozdější smrt milované ženy vazby na Polici nezpřetrhala. Nakonec našel Václav Vladivoj Tomek své trvalé místo v Polici v domě čp. 38 v Hořejší ulici (dnes Tomkova), kde pobýval až do své smrti r. 1905.

Svého času byl Tomek hned za Františkem Palackým druhou nejuznávanější autoritou mezi českými historiky. Za svého života byl členem pěti zahraničních akademií věd – v Římě, Záhřebu, Vídni, Petrohradě a v Krakově. R. 1898 byl povýšen do rytířského stavu. Stal se jedním

z prvních členů České akademie věd. Byl čestným občanem města Prahy, Hradce Králové, Police nad Metují i četných dalších obcí. Pracoval v nesčetných spolcích a společnostech a jeho busty zdobily Pantheon Muzea království českého a zasedací síně Rady města Prahy a Královské české společnosti nauk již za jeho života, což nebylo vůbec obvyklé. Jeho nejslavnějšími díly jsou Děje univerzity pražské, Dějepis města Prahy a Základy starého místopisu pražského. Ve svých vědeckých pracích však nezapomněl ani na Polici. Za všechna díla jmenujme Příběhy kláštera a města Police nad Metují.

V. V. Tomek

Příběh o uchování vzpomínek pro další generace

Ten, kdo už někdy otevřel jakýkoli historický pramen o Polici nad Metují, se jistě dříve či později setkal s jejich jmény. Řeč je o strýci a synovci – Josefu a Stanislavu Brandejsových. Oba je pojil velice silný vztah k městu a jeho dějinám, oba se zde narodili a věnovali značnou část života tomu, aby lidé nezapomněli, co se v Polici událo a jak se tu žilo.

Stanislav Brandejš

Josef Brandejš

Josef Brandejs se narodil r. 1844 v Polici nad Metují (čp. 259, dnes již nestojí) do rodiny pomocníka v laboratoři místní lékárny Matěje Brandejse. Jako školák navštěvoval místní školu „dřevěnkou“ a vyučil se soustružníkem dřeva. Skromně se zde živil svým řemeslem a své výrobky ze dřeva prodával po jarmarcích (vyráběl pro děti i primitivní hračky, dřevěným panenkám se tehdy říkalo „brandejsky“). Když dokončil svoji práci v zaměstnání a na svém políčku, s obrovskou vervou se věnoval své největší zálibě – bádání v historii města Police. Shromažďování dat o Polici se věnoval již od svého mládí, sbíral výstřižky novin, vypisoval si údaje z archivů, zaznamenával paměti rodáků a čerpal ze svých předchůdců. Výsledkem jeho celoživotní práce byla rozsáhlá mnohadílná kronika. Ta obsahovala nepřeborné množství informací z lokálních dějin, od nejstarších dějin města Police a benediktinského kláštera až po jeho současnost. Ve svém díle zaznamenal nejen chronologicky dějepis Policka, ale i dějiny jednotlivých domů, vlastní postřehy k událostem, které sám zažil, řadu příhod, počátky podnikání v Polici, způsob života, zvyky, obyčeje, říkadla, jak se obyvatelé oblékali, stravovali, jak bydleli a žili. Jeho dílo zůstalo v rukopise, celkem je devět velice tlustých knih. Poslední jeho zápisky jsou datovány půl roku před jeho smrtí v roce 1922.

Stanislav Brandejs, syn Josefova bratra kožešníka Františka, se narodil r. 1891 v Polici (čp. 8 v Kostelní). Vystudoval broumovské gymnázium a vstoupil jako novic do křižovnického kláštera v Praze. Z řádu však později vystoupil a vystudoval slovanskou a germánskou filologii na FF v Praze. Za svého života působil jako učitel, diplomat, konzul a pracoval na ministerstvu sociální a zdravotní správy. Byl členem mnoha učených společností, jako např. Technické akademie věd a Sociálního ústavu. R. 1934 v Praze, kde působil, začal pracovat v krajauském spolku Ostaš, který sdružoval rodáky z Policka a Machovska, kteří žili v Praze. Zde působil jako předseda a vedl pro své krajany přednášky jak z historie, tak z aktuálního dění na Policku. Spolek pořádal dokonce i sbírky, které pak byly posílány polickým starým občanům a chudým žákům. Po celý svůj život se Stanislav věnoval rodnému Policku a jeho okolí. R. 1940 vydal dílo *Kniha o Polici nad Metují a Policku*. V následujících letech připravil ještě další dva díly, ty však kvůli událostem po r. 1948 k jeho velkému zklamání nemohly vyjít. Publikoval tak alespoň různé články a své studie, které se Polickem zabývaly. Zemřel r. 1957 ve věku 66 let.

Příběh vášnivého houbaře

Jan Bezděk se narodil r. 1858 v Soběslavi a po svých studiích se stal učitelem. V rámci tradičních poutí učitelů vlastí, kdy vystřídal několik působišť, se r. 1880 dostal na Policko a o rok později se oženil s dcerou polického tesaře Hübsche Františkou. Jeho práce ho na čas z Policka opět odvedla, ale r. 1896 se mu podařilo vyměnit si místo s jiným z učitelů a stal se pedagogem na obecné škole v Polici nad Metují.

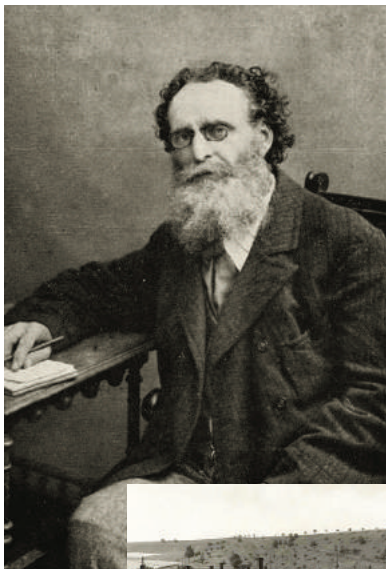
I když není pochyb o jeho pedagogických kvalitách, proslavil se zejména svým koníčkem – přírodovědnými obory. Zpočátku se věnoval botanice, ale jeho skutečnou vášní byla mykologie. Do studia hub se pustil s velkou vervou, kvůli svým přednáškám a publikační činnosti dokonce na čas požádal o studijní volno a odcestoval do Vídně, kde studoval v muzejních knihovnách. Jeho vědecká činnost v oblasti mykologie by se dala rozdělit na určování hub, přednášky a kurzy a publikační činnost. Janu Bezděkovi velmi záleželo na tom, dostat mezi širokou veřejnost povědomí o houbách jedovatých i jedlých. Jednak tím chtěl předejít otravám, jednak přispět lidu další vydatnou potravinou. Jeho přednášky se skládaly z teoretické i praktické části. V té praktické své posluchače vzal do polických lesů, čímž ve svých žácích praxí upevňoval nabyté znalosti. V Polici z jeho iniciativy byl dokonce založen houbařský spolek, který se scházel každé úterý v ledhujské Krčmě (čp. 1, Velká Ledhuje), kde se poznávaly a konzumovaly i málo známé houby.

Největším odkazem Jana Bezděka se stala jeho publikační činnost. Přeložil do češtiny dílo francouzského mykologa, přispíval odbornými články do časopisu Příroda, přispěl hesly o houbách do Ottova naučného slovníku, ale hlavně souhrn všech svých poznatků soustředil do rozsáhlé publikace Houby jedlé a jim podobné jedovaté. Jedná se o dva díly, z nichž první vyšel r. 1901 s ilustracemi Václava Luňáčka a druhý r. 1905. Díla byla vydána bez jakékoli podpory státu či vědeckých institucí a Bezděk i Luňáček se dokonce zadlužili, aby díla mohla spatřit světlo světa. Bezděkovo dílo obsahuje velké množství cenných poznatků, které získal dlouholetým pozorováním a usilovným studiem četných děl. Jan Bezděk osobně všechny houby ochutnával a několikrát se jimi také otrávil. Platilo tak, že pokud nějakou houbu doporučil ke konzumaci, byla skutečně jedlá. Tím se lišil od svých předchůdců, kteří i řadu jedlých hub označili za nejedlé, či dokonce jedovaté, neboť jim jejich vzhled připadal podezřelý.

Janu Bezděkovi se za jeho života dostalo řady poct. Byl členem mykologického odboru České botanické společnosti, jako první Čech byl jmenován čestným členem pařížské vědecké společnosti „Société mycologique“, v Polici nad Metují pak po něm byl pojmenován park v tehdejší Nové čtvrti (dnešní Bezděkovy sady). V tomto parku je umístěn prostý kamenný památník – pískovcový balvan z úpatí Boru opatřený tabulkou s jeho jménem.

Jan Bezděk zemřel v Praze r. 1915 ve věku 57 let. „Jako občan – člověk – měl smysl pro vše dobré, jako přítel vynikal věností, v životě byl neobyčejně skromný, jinak poněkud sanquinické letory, avšak v práci vědecké vytrvalý – lépe řečeno miloval vědu, přírodopis hlavně. Měl velké znalosti (valně nadprostřední) v botanice a zvláště znal dobře lišejníky a mechy, jichž měl obsáhlý herbář pečlivě sestavený a mikroskopickými kresbami provázený. Tělesných požitků nedbal, byl střizliv v jídle i pití, šacení atd. V životě rodinném vyznamenával se láskou a dobrotou k ženě i dítkám (synovi učiteli a dceři).“

Jan Bezděk

Roku 1922 byl jménem Jana Bezděka pojmenován nově založený park na Nové čtvrti v Polici nad Metují.

Příběh slávy

Hanuš Wihan

Velkou hudební osobností, jejíž kořeny sahají až k nám do Police, byl bezesporu **Hanuš Wihan**, výborný violoncellista a dobrý člověk.

Narodil se v čp. 5 v Kostelní ulici v Polici nad Metují r. 1855 a strávil zde prvních 9 let svého života. Později se rodina z města odstěhovala. K hudbě se Hanuš Wihan dostal vlastně náhodou. Ve svých 12 letech si na jarmarku zakoupil flétničku, na kterou se sám naučil hrát. Při jedné takové hře ho zaslechl ředitel pražské konzervatoře, který v něm objevil velký hudební talent a přesvědčil jeho rodiče, ať dají syna studovat na pražskou konzervatoř. Rozhodl se pro violoncello a hned po svém absolutoriu v pouhých 18 letech získal místo v Salzburgu jako profesor violoncella na Mozarteu. Svoji kariéru dále Hanuš rozvíjel na řadě míst – v Nizze v angažmá u ruského aristokrata, v pražském německém divadle, v Bilseově kapele v Berlíně, ve Schwarzenburgově kapele v Sonderhausenu či v Mnichově. Ve svých 33 letech, kdy se po nevydařeném manželství vrací do Čech a přijímá místo profesora na pražské konzervatoři, je umělcem evropského, ne-li světového formátu, který se zná s Richardem Wagnerem, Franzem Lisztem, Richardem Straussem a kterému nadšeně tleská i Petr Iljič Čajkovskij.

Na pražské konzervatoři se Hanuš Wihan dostal k výuce kvartet. Jeho výuka byla vždy zárukou, že konzervatoř opouští kvalitní těleso, jedno však nad ostatními vyčnívalo. R. 1891 seskupil Wihan kvarteto ve složení Karel Hoffmann, Josef Suk, Oskar Nedbal a Otto Berger. Toto kvarteto si úmyslně studium na konzervatoři o rok prodloužilo, aby se mohlo od Wihana více naučit. Již během prvního roku od svého vzniku si získalo značnou popularitu, vykonalo turné českými městy a vystoupilo dokonce i ve Vídni. Kvarteto se však záhy ocitlo v ohrožení, neboť vážně onemocněl Otto Berger. Tehdy se Hanuš Wihan nabídl, že Ottu po dobu jeho nemoci v tělesu zastoupí. Opustil kariéru sólisty a profesora a vydal se s Českým kvartetem na turné. Po Bergerově smrti se Wihan stal právoplatným členem kvarteta a dohromady s ním strávil bezmála 20 let, než ho také zradilo zdraví. České kvarteto za jeho působení absolvovalo ročně přes 100 koncertů převážně v zahraničí, zasloužilo se o prozazení hodnot české hudby 19. století ve světě i podnítilo vznik hudby nové. Hanuš Wihan se po nuceném odchodu ze zdravotních důvodů navrátil na konzervatoř a po několika letech r. 1920 zemřel.

Hanuš Wihan však byl za svého života více než jen skvělým hudebníkem, ačkoli podivín, byl to dobrý člověk. Říkalo se o něm, že má zlaté srdce. Potkal-li žebráka, vždy sáhl do kapsy a dal mu peníze. Totéž se dělo i s flašinetáři, které oslovoval jako kolegy. Když potkal bosého chlapce, koupil boty nejen jemu, ale i dalším dětem ve vsi. Potřeboval rozdávat sebe v hudbě i v životě. Miloval přírodu, rád navštěvoval Krkonoše a Orlické hory a uměl si život vychutnávat. Miloval víno, kdekoli byl, vždy věděl, kde se nejlépe najíst, doutníky kouřil výhradně havana. Bohužel po krátkém manželství zůstal sám a bezdětný. Ačkoli byl celý život obklopen společností, která ho hýčkala, zemřel nakonec sám a opuštěný.

České kvarteto v r. 1895.
Hanuš Wihan druhý zleva
(s bradkou).

Příběh víry

Sigismund Bouška, vl. jménem Ludvík a uměleckým pseudonymem Jaromír Slavík, se narodil r. 1867 v Příbrami. Ve svém rodišti vystudoval gymnázium s výborným prospěchem a po dočasném zaváhání, kdy nějaký čas studoval na učitelském ústavu a rok na malířské akademii v Praze, se rozhodl pro řeholní život a byl přijat do kláštera v Břevnově. Během své přípravy vystudoval na pražské německé univerzitě bohoslovecká studia. Vysvěcen na kněze byl r. 1892 a jeho prvním působištěm se stala Svatá Hora u Příbrami. Nesetřval zde však dlouho a byl vyslán k nám na Policko. Jako kněz nejprve působil 6 let v Machově pod farářem Metodějem Laudinem. V r. 1898 z rozhodnutí klášterních představených přešel značně nerad z Machova do Police, ačkoli si později i Polici vcelku oblíbil a setřval zde 10 let. I když se v Polici těšil oblibě, nakonec sám r. 1908 požádal o přeložení (údajně se chtěl vyhnout nesnesitelnému pronásledování ze strany duševně nemocné osoby) a byl přesunut do Broumova. V Broumově pobýval s přestávkou 6 let, ale dle jeho vzpomínek se mu zde nedařilo vůbec dobře. Byl chudý, opomíjený, bez práce. Věnoval se v této době především studiu a obohacování svého vnitřního života. První samostatnou farnost získal Sigismund až ve svých 47 letech, kdy se stal farářem na faře v Bezděkově nad Metují. I zde, podobně jako v Polici nad Metují, strávil 10 let, během nichž velmi svědomitě vykonával svoji funkci a bojoval za farnost a víru místních lidí. Stejně jako Polici, ani Bezděkov zřejmě neopouštěl s příliš těžkým srdcem. Situace po vzniku nového státu nebyla víře příliš nakloněna a i situace v Bezděkově se vyvíjela jinak, než očekával. Na krátký čas působil na faře v Orlové, kde však byl zcela odmítnut místními lidmi, a nakonec tak byl odvolán zpět do Broumova. Během svého života vystřídal ještě několik působišť, až kariéru kněze ve svých 69 letech ukončil a uchýlil se na odpočinek do Rtně v Podkrkonoší. Dožil se ještě 50. výročí své primice na Svaté Hoře, kde odsloužil svoji zlatou mši. Ta jako by mu sebrala i poslední síly a téměř na den přesně o měsíc později (28. 8. 1942) umírá v nemocnici v Náchodě ve věku 75 let.

Sigismund Bouška byl popsán svým přítelem Josefem Váchalem jako „přímý a nesmlouvavý“, „řekl vždy vše na plnou hubu“, „vždy hrdý“. Dále uvádí, že „jeho činy byly otevřené a nebojácné“ a „dovedl pochváliti nadšeně i odsouditi naprosto vše, co jej zaujalo neb odpudilo“. Vynikal svým literárním i malířským uměním. Je znám jako jediný český překladatel provenšálské a katalánské literatury, za svoji činnost byl dokonce jmenován zahraničním členem společnosti Felibrů a byl vyznamenán stříbrnou medailí. Během celého svého života psal verše a texty pro hudební skladby. Je považován

za zakladatele literárního směru katolická moderna, jehož byl také hlavním představitelem. Mezi jeho díla patří např. básnické sbírky *Legenda* a *Duše v přírodě* či kniha povídek *Láska Aubanelova*. Za svého působení na Policku přivedl do zdejšího kraje mnoho známých umělců, kteří ho sem jezdili navštěvovat, např. Otokar Březina, Jaroslav Vrchlický, Antonín Slavíček, F. X. Šalda a další. V souvislosti se zdejším krajem je známa především skladba *Bezděkovský kostelíček*. Kromě psaní a malování byl Sigismund Bouška také sběratelem. Sbíral grafické práce, obrazy, vzácné tisky, keramiku a také nelze opomenout japonské dřevoryty, u kterých byl považován za předního znalce.

Sigismund Bouška
na fotografii Stanislava
Šrůtka, kolem r. 1902

Sigismund Bouška
Autoportrét
z roku 1933

Příběh otce jedné stavebnice

Zaměstnanci firmy Inventor, J. Vancl s dcerami uprostřed

Jaroslav Vancl se narodil r. 1890 v Benátkách nad Jizerou, vyučil se ve firmě svého otce zámečníkem a do Police nad Metují ho před 1. sv. válkou přivedla práce. Pozici zámečníka vykonával v továrně Katschnerových, kde sbíral zkušenosti a ve svých 24 letech se vypracoval dokonce na vedoucího dílny. R. 1914 se však účastnil stávk, za což byl z firmy propuštěn.

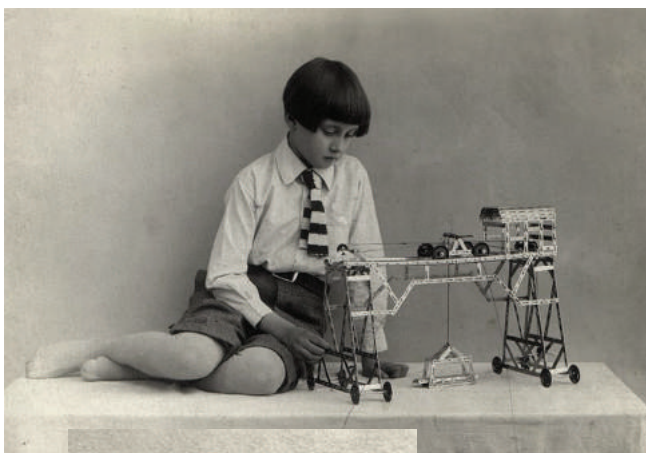
V průběhu první světové války pracoval v Hradci Králové v automobilce a po jejím skončení založil firmu ARTESIA spol s.r.o, zabývající se vrtáním artézských studní a děr do železa. Svůj plán na výrobu železných hraček začal uvádět ve skutečnost v r. 1919, kdy od svého tchána Viléma Teichmana koupil domek čp. 62, ve kterém se svým společníkem V. Pellym vybudoval dílnu a počal s jejich výrobou. Již o rok později započala stavba továrny Invetor na pozemku Vanclova společníka Pellyho. Byla to právě tato továrna, kde vznikla světoznámá kovová stavebnice Merkur. Ta se zpočátku jmenovala podle názvu firmy Inventor, po pěti letech od svého vzniku byla inovována a počala nést jméno Merkur. Výroba kovových stavebnic byla úzce spjata s celou Vanclovou rodinou. Jeho tatínek Filip Vancl dodával ze své strojírny lisovací a tvarovací přípravky, švagr František Jirman se zabýval konstrukcí a vývojem stavebnic a elektrických vláčeků a na chodu firmy se podílel i druhý švagr Karel Peluška.

Polická stavebnice se stala v dětském světě takřka kultovní záležitostí. Firma Inventor se účastnila velkých výstav v tuzemsku i zahraničí (např. světová výstava v Chicagu 1932) a prosperovala. O úspěchu stavebnice Merkur vypovídá i fakt, že na konci r. 1961 Otto Wichterle, vynálezce kontaktních čoček, demonstroval výrobu čoček na jednoduché aparatuře postavené z dětské stavebnice Merkur. Firma přečkala dokonce i 2. sv. válku, kdy jí byla přidělena válečná výroba a vláčky se mohly vyrábět jen omezeně a pouze pro Německo. Zdrucujícím rokem pro pana Vancla byl rok 1948, kdy došlo ke zrušení soukromé firmy, vystěhování z továrny i soukromého bytu a ozvaly se existenční problémy. Jelikož na firmu stále docházely i po znárodnění faktury za materiál a pan Vancl neměl ani majetek, ani práci, rozhodl soud, že faktury bude splácet manuální prací ve své bývalé firmě. Takto byl nucen pracovat až do r. 1970, tedy svých 80 let. I když boj stavebnice Merkur o přežití v následujících desetiletích po znárodnění byl dlouhý a těžký, stavebnici se podařilo přežít do dnešní doby. Vyrábí ji v Polici nad Metují firma Merkur Toys a stavebnice má v Polici nad Metují dokonce i své muzeum.

Jaroslav Vancl zemřel ve věku 90 let v Polici nad Metují r. 1980.

Propagační foto stavebnice Inventor s dcerou Ludmilou

Jaroslav Vancl

Příběh o píli, nadšení a dobrém srdci

Jen málokterá osoba se zapsala do dějin Police nad Metují takovou měrou, jako Vilém Pelly starší. S krátkou přestávkou strávil v Polici celý svůj dlouhý život, zasloužil se zde o rozvoj průmyslu i společenský život. Čestným občanem města se stal již ve svých 50 letech a nashromáždil svojí pílí takový majetek, že ani dnes se mnohým z nás o takovém jmění ani nezdá. Kronikář Josef Brandejs napsal: „Dosud nebylo takového měšťana, co Police od 13. století stojí, aby za svůj věk jen svým přičiněním takového značného majetku nabyl.“

Vilém Pelly st. se narodil v Polici nad Metují roku 1849 otci s italskými kořeny Josefu Bellymu, mlynáři a krupaři, a matce Vilemíně Vítové z České Skalice. V mládí se vyučil v Novém Městě nad Metují kupeckým příručím. Zde si osvojil také technologii výroby lihovin, kterou záhy velmi zdařile uplatnil. V pouhých 17 letech začal s výrobou likérů a lihovin ve své rodné Polici, tehdy ještě nějaký čas na jméno svého otce Josefa. Oženil se s Františkou Bernhardovou a usadili se v domě čp. 76 (dnešní Pellyho domy), který Vilémovi přenechal jeho otec. Ve výrobě lihovin byl Vilém špičkou – svého času měl sklady s lihovinami na 14 různých místech v okolí a za své produkty obdržel několik zlatých medailí, např. v Londýně, Bruselu a Praze. Mezi jeho speciality patřil Adersbašský bylinný likér, žitná, Rasta fari fernet či ledová kmínka.

Na výrobě lihovin zbohatl natolik, že mohl začít investovat a skupovat stavení i pozemky. Na jednom ze svých pozemků v letech 1895–1897 vybudoval první továrnu v Polici nad Metují – přádelnu bavlny. V pozdějších letech továrnu neustále rozšiřoval, přidal např. tkalcovnu, barevnu, bělidlo či šlichtovnu. Položil tak základy textilního průmyslu ve zdejší kraji, který pokračuje dodnes. Likérna a továrna však nebyly jediné, které vybudoval. Kdybychom však měli vyjmenovat vše, byli bychom tu dlouho.

Vilém Pelly st. však nezanechal v Polici otisk jen v podobě staveb a průmyslu, zasloužil se i významně o společenský život. Třikrát se stal starostou města, aktivně působil v místních spolcích, např. v Sokole, v divadelním spolku Kolár (zde byl přispívajícím členem), stal se zakladatelem městského sboru dobrovolných hasičů a jeho starostou. Četné byly i jeho dobré skutky – na svůj náklad nechal provést 70 metrů hluboký artéský vrt Julinka na náměstí, ze kterého pijí vodu místní i turisté dodnes. Přispěl desetitisíci cihel ze své cihelny

na stavbu Kolárova divadla, na svůj náklad nechal vysázet městskou zeleň, věnoval peníze mateřské školce a na stavbu nové školy, podporoval místní chudé a mnohé další. Z jeho činů je tak patrné, že peníze nebral jako samozřejmost a neváhal se o ně podělit.

Vilém Pelly st. zemřel ve věku 90 let a byl pohřben s velkou slávou na místním hřbitově vedle své manželky Františky. Zanechali po sobě dcery Františku a Vilemínu. Jméno Pelly dodnes nesou již pouze potomci Viléma bratra Václava Pellyho. Jeho jméno však stále zaznívá i z úst občanů Police nad Metují – ve městě se nachází Pellyho park a Pellyho domy na náměstí. V nich dnes sídlí Centrum kultury, vzdělávání a sportu, informační centrum a Knihovna města Police nad Metují.

Vilém Pelly st.

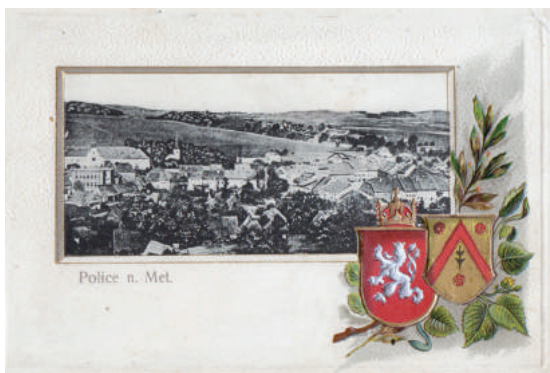
Pellyho domy
na náměstí

„Příběhy Policka“ představují pouze několik osobností.

O uvedených, ale i dalších osobnostech se můžete dočíst na stránkách www.policko.cz nebo v publikaci

Miroslava Pichla Sochařské památky Police nad Metují; Osobnosti Police nad Metují⁽¹⁾.

ZDROJE: (1) PICHL, Miroslav: Sochařské památky Police nad Metují; Osobnosti Police nad Metují. Police nad Metují: Město Police nad Metují, 2009. ISBN 9788025452288. (2) PICHL, Miroslav: Police nad Metují: dějiny města a regionu v běhu let. Police nad Metují: Město Police nad Metují, 2015. ISBN 9788090631403. (3) Velikán kovových stavebnic pan Jaroslav Vancl. Merkur Plzeň [online]. Plzeň: AG25, 2011 [cit. 2018-06-06]. Dostupné z: www.merkurplzen.cz/historie-merкуру/velikan-pan-jaroslav-vancl (4) BRANDEJS, Stanislav. Kniha o Polici nad Metují a Policku. Díl I, Dějiny do roku 1914. Police n. M. : Městská rada, 1940. 275 s. (5) BAŠTECKÁ, Lydia. Policko v životě a literárním díle kněze Sigismunda Boušky. Police nad Metují: Knihovna města Police nad Metují, 1997.

Pellyho domy Police nad Metují

V roce 2018 vydaly Pellyho domy – Centrum kultury, vzdělávání a sportu, organizační složka města Police nad Metují.

www.pellyhodomy.cz | www.policko.cz

Realizováno za finanční podpory Královéhradeckého kraje

